

Nr 403.

Av herr Pehrsson i Göteborg, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 116, angående omorganisation av det högre skolväsendet m. m.

I den mångfald av förslag som inrymmas i den kungl. propositionen är det givetvis frågan om anknytningen mellan folkskolan och den högre skolan som bildar själva kärnpunkten. Det synes då för den som över huvud önskar en reformering av den högre skolan i syfte att göra den mera lämpad efter en nyare tids läge och därmed följande nya krav olyckligt, att denna vitala punkt i förslaget lider av så starka brister i fråga om objektivt bedömande och hänsynstagande till olika intressen och behov, att den icke utan fara för den framtida utvecklingen torde kunna läggas till grund för den avsedda reformen. Grundfelet synes vara att propositionen i sitt ställningstagande på denna punkt ej kunnat lösgöra sig från ett alltför snävt beroende av de organisatoriska principer, som framkommit i skolkommissionens förslag, och vilka trots betydande avvikelser i den praktiska utformningen likväl i själva problemets uppläggning även sätta sin prägel på propositionens nu föreliggande förslag. Visserligen innebär ju förslaget endast »ett partiellt förverkligande av kravet på anknytning mellan läroverket och den 6-åriga grundskolan». En generell omläggning av organisationen bör nämligen, heter det, »*icke nu*» genomföras, varför propositionen accepterar ett s. k. blandat system. Det är dock tydligt, ju mer man tränger in i förslagets detaljer, att den möjlighet för den nuvarande organisationens bibehållande i viss utsträckning, som i förslaget inrymmas, endast är att betrakta som ett provisorium och ingalunda innebär någon möjlighet till verklig konkurrens mellan de olika organisationstyperna. En försöksanordning av den art, som av skolsakkunnige i deras betänkande förordats och som även i övrigt mött starka sympatier, avvisas sålunda bestämt. Det synes likväl, som om en sådan åtgärd, varigenom *inom samma läroanstalt* en verklig tävlan mellan olika linjer kunde komma till stånd, borde innebära den bästa möjligheten att erfarenhetsmässigt nå fram till en säkrare slutsats än som varit möjlig genom de jämförelser, som hittills kunnat ske mellan läroverken och den under helt andra former arbetande kommunala mellanskolan. Från denna synpunkt torde propositionens underkännande av betydelsen av dylika försök, med hänvisning till de olika meningar som fortfarande efter så många års erfarenhet gjorts gällande beträffande den kommunala mellanskolans undervisningsresultat jämförda med läroverkens, icke äga full bärkraft.

Den varsamhet, som även departementschefen finner vara av nöden, synes också direkt peka på ett försök att genom provisoriska anordningar vinna en mera faktisk erfarenhet rörande de olika organisationsformernas värde och bärighet. Ett verkligt vägande skäl för en dylik varsamhet och emot ett definitivt fastläsande av utvecklingen på det sätt, som kungl. propositionen, trots allt tal om »partiell reform», i verkligheten avser genom sitt uppställande av den 4 åriga realskolan som normaltyp, måste anses ligga däri, att trots den mångåriga diskussionen i frågan någon enhetlig mening icke på långt när kunnat vinnas. Tvärtom står i närvarande stund kanske skarpare än någonsin mening mot mening i fråga om sättet för anknytningen. Den uppfattning, som i kungl. propositionen företrädes, har i stort sett sina anhängare inom folkskolans värld, under det den mötts av det skarpaste motstånd bland representanterna för den högre skola, vars reformerande frågan närmast gäller. Det är vidare att märka, att detta motstånd ytterligare stärkts och betonats genom den överväldigande kritik, som kommit förslaget om 6-årig bottenskola till del från representanter för universitets- och högskolemyndigheter, bland vilka tydligen stor oro uppkommit för det försvagande av den högre bildningen, som man där anser vara en given följd av en allmän skolorganisation av denna typ. Det torde slutligen icke kunna förnekas, att samma synpunkter på denna fråga i mycket stor utsträckning framkommit inom vad man kan kalla för den allmänna bildade opinionen, sådan den särskilt framkommit i pressorgan av skilda färger.

På alla dessa håll, där motstånd rests mot en enhetsskoleorganisation av den art som föreslagits av skolkommissionen och som även i den föreliggande proposition principiellt godtagits, har man dock icke velat motsätta sig ett varsamt fortskridande på den redan inslagna vägen att möjliggöra en lättare övergång mellan den lägre och högre skolan. Ett förslag i denna riktning som på olika håll vunnit starka sympatier är det som redan vid remissbehandlingen av skolkommissionens betänkande framkom i ett flertal kollegiers uttalanden och även vid tvenne läroverksläraremöten vunnit en så gott som enhällig anslutning och som avser en 5-årig realskola grundad på 4-årig bottenskola. Denna ståndpunkt har även intagits av reservanterna inom skolöverstyrelsen, d. v. s. av den samfälliga läroverksavdelningen vid behandlingen av nyssnämnda betänkande.

Vad som härmed skulle vinnas vore ett tillmötesgående av de sociala krav, som främst motiverat enhetsskoletanken, utan ett försvagande av de bildningsresultat, som med nuvarande ordning förvärvas. Man har på flera håll med stark motivering framhållit en sådan anknytning som den punkt, där de sociala och pedagogiska kraven lämpligast kunde förenas. Och som en synnerlig styrka i detta förslag har man kunnat framhäva det socialt ekonomiska företräde, som ligger däri, att den onödiggör den mångomtalade förlängning av den normala studietiden, som synes ofrånkomlig för den radikalare enhetsskolelinjen.

Inför den framskjutna ställning ifrågavarande starkt motiverade förslag intagit i diskussionen kring skolfrågan, där det ofta framställdes som den linje, efter vilken skolsystemet uteslutande borde uppdragas, måste det väcka det största uppseende, att det icke fått någon som helst plats i det s. k. blandade system, som propositionens förslag erbjuder. Och den knapphändiga argumentering med vilken ifrågavarande förslag avvisas av departementschefen är näppeligen av den art, att den kräver ett bemötande utöver vad här redan anförts. I varje fall synas inga vägande skäl hava framkommit mot anställande av försök med denna linje i en utsträckning, som skulle möjliggöra en praktisk erfarenhet av dess eventuella företräden eller brister i jämförelse med de andra formerna. Ett sådant försök skulle i själva verket i många avseenden vara av större värde än det i propositionen föreslagna försöket med lyceilinje, vars motivering till huvudsaklig del ligger i det undvikande av studieförlängningen, som även genom här ifrågavarande linje skulle vinnas.

Från här anförda synpunkter synes det sålunda önskvärt, att den i kungl. propositionen föreslagna organisationen bleve ersatt med en provisorisk lösning, upptagande utom de i propositionen företrädda linjerna med 6- och 3-årig grundskola även en organisation med 5-årig realskola på 4-årig bottenskola. Med en sådan anordning skulle den värdefulla praktiska erfarenheten så småningom få fälla sitt utslag i en fråga, där de teoretiska diskussionerna hittills fått vara vägledande men icke lyckats övervinna motsatserna i åsikter. Om det över huvud är betänkligt att utan grundvalen av en någorlunda stadgad folkmening lagstifta i en hela folket berörande fråga, torde detta vara i särskild grad riskabelt på det ömtåliga område av samhällsorganisationen, som utgöres av det unga släktets undervisning och fostran. Här gäller det om någonsing att pröva sig fram och oberoende av förutfattade meningar söka nå fram till den bästa möjliga lösningen.

Jag får med anledning av ovanstående hemställa,

att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 116 i vad den rör anknytningen mellan folkskolan och den högre skolan, besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till nästa riksdag, att även 5-klassig realskola, grundad på 4-årig folkskola i enlighet med vad ovan sagts, i tillräcklig utsträckning må försöksvis komma till användning.

Stockholm den 18 mars 1927.

Per Pehrsson.